

ประเด็นการเมือง ฉบับที่ E19		21 มี.ค. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น วิกฤตอุยกูร์	ความท้าทายเชิงนโยบายในสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ไทย-จีน-สหรัฐฯ		
ประเด็นสำคัญ	- ความเป็นมาของปัญหา - สถานการณ์ล่าสุดและข้อท้าทายเชิงนโยบาย - ไทยในสมการภูมิรัฐศาสตร์ - การแก้ปัญหาและการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากจีน - ผลกระทบจากการตอบรับข้อเรียกร้องของจีนต่อความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ - แนวโน้มในอนาคต		

วิกฤตอุยกูร์ ความท้าทายเชิงนโยบายในสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ไทย-จีน-สหรัฐฯ

วิกฤตอุยกูร์เป็นประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ระหว่างไทย จีน และสหรัฐอเมริกา ซึ่งแต่ละประเทศมีจุดยืน ผลประโยชน์ และพันธะทางการทูตที่แตกต่างกัน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การปราบปรามชาวอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียงของจีนได้กลายเป็นที่สนใจของประชาคมโลก โดยมีรายงานเกี่ยวกับการควบคุมตัวโดยพลการ การใช้แรงงานบังคับ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรูปแบบต่าง ๆ

ความเป็นมาของปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์อุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียงมีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ยาวนาน ชาวอุยกูร์เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีเชื้อสายเตอร์กและนับถือศาสนาอิสลาม โดยมีวัฒนธรรม ภาษา และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของจีน ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 มีความพยายามจากชาวอุยกูร์บางกลุ่มในการสถาปนารัฐอิสระ เช่น สาธารณรัฐอิสลามเตอร์กสถาน ซึ่งถูกจีนปราบปรามลงอย่างรวดเร็ว

ในช่วงหลายทศวรรษต่อมา รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบาย "รวมชาติ" ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมการโยกย้ายประชากรชาวฮั่นเข้ามาในซินเจียง การควบคุมการนับถือศาสนาอย่างเข้มงวด และการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการ

แสดงออกของชาวอุยกูร์ ความตึงเครียดดังกล่าวปะทุขึ้นเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบหลายครั้ง เช่น เหตุจลาจลในอุรุมชีเมื่อปี 2009 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก รัฐบาลจีนตอบโต้ด้วยมาตรการความมั่นคงที่เข้มข้นขึ้น รวมถึงการก่อสร้างค่ายกักกัน การสอดส่องตรวจสอบด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง และการบังคับให้เข้าร่วม "โปรแกรมฝึกอบรม"

ความพยายามเหล่านี้ แม้รัฐบาลจีนจะอ้างว่าเป็นการต่อต้านลัทธิหัวรุนแรงและรักษาความมั่นคงภายในประเทศ แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางจากนานาชาติว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแรงกดดันจากองค์กรระหว่างประเทศและประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ที่มองว่าสถานการณ์ในซินเจียงเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (genocide)

สถานการณ์ล่าสุดและข้อท้าทายเชิงนโยบาย

บทความจาก BBC Thai เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2024 รายงานว่า สหรัฐฯ ได้แสดงความกังวลต่อรัฐบาลไทยที่ส่งตัวผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ 100 คนกลับไปยังจีนเมื่อปลายปี 2023 โดยระบุว่า การกระทำดังกล่าวอาจขัดต่อพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของไทย โดยสหรัฐฯ ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ไทยเคารพหลัก “ไม่ผลักดันกลับ” (non-refoulement) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามส่งผู้ลี้ภัยกลับไปยังประเทศที่พวกเขาอาจถูกข่มเหง

องค์กร Human Rights Watch และ Amnesty International ก็ออกมาประณามการส่งตัวครั้งนี้ โดยเรียกร้องให้ไทยให้การคุ้มครองผู้ลี้ภัยและดำเนินการตรวจสอบสถานะของพวกเขาอย่างโปร่งใส ในขณะที่ทางการจีนกล่าวหาชาวอุยกูร์บางคนว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง โดยอ้างว่าบางคนเกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้าย นักวิเคราะห์ชี้ว่า ไทยอาจถูกกดดันจากทั้งจีนและสหรัฐฯ ซึ่งเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการทูตทั้งสองฝ่าย ทำให้การดำเนินนโยบายของไทยต้องอยู่ในสถานะที่ต้องรักษาดุลยภาพระหว่างมหาอำนาจทั้งสอง

ไทยในสมการภูมิรัฐศาสตร์

ในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไทยมีความจำเป็นต้องรักษาสมดุลทางการทูตกับทั้งจีนและสหรัฐฯ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจกระทบต่อความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เช่น การค้า การลงทุน และความมั่นคง ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างไทยกับจีนในด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง ทำให้จีนมีอิทธิพลต่อท่าทีของไทยในเวทีระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ก็ยังคงมีบทบาทในฐานะพันธมิตรทางทหารและเป็นผู้สนับสนุนหลักในด้านสิทธิมนุษยชน

ในสถานการณ์เช่นนี้ ไทยจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความสัมพันธ์กับทั้งสองประเทศโดยไม่ละเลยต่อหลักการด้านมนุษยธรรมและพันธกรณีระหว่างประเทศ การตัดสินใจที่อาจถูกมองว่าเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและเสถียรภาพทางการทูตในระยะยาว

การแก้ปัญหาและการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องจากจีน

ท่าทีของไทยต่อข้อเรียกร้องจากจีน โดยเฉพาะในกรณีการส่งผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์กลับประเทศ อาจสะท้อนความพยายามในการรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตและเศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นกับจีน อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเช่นนี้อาจสร้างความไม่พอใจต่อฝ่ายตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ ที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนเป็นอันดับต้น ๆ

การแก้ปัญหาความขัดแย้งในลักษณะนี้ควรตั้งอยู่บนหลักของความโปร่งใสและการยึดมั่นในพันธกรณีระหว่างประเทศ ไทยสามารถดำเนินนโยบายที่ไม่ละเมิดหลักการ non-refoulement ด้วยการจัดตั้งกลไกตรวจสอบสถานะผู้ลี้ภัยร่วมกับหน่วยงานระหว่างประเทศ เช่น UNHCR และเพิ่มช่องทางในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดแรงกดดันจากประชาคมโลก และรักษาภาพลักษณ์ของไทยในเวทีนานาชาติ

นอกจากนี้ ไทยอาจเลือกใช้แนวทางการทูตเชิงรุก โดยแสวงหาความร่วมมือกับจีนในด้านมนุษยธรรม เช่น การให้การคุ้มครองผู้ลี้ภัยภายใต้กรอบเวลาชั่วคราว โดยมีการประเมินความเสี่ยงรายบุคคล ซึ่งจะช่วยสร้างสมดุลระหว่างการตอบรับข้อเรียกร้องของจีนและการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

ผลกระทบจากการตอบรับข้อเรียกร้องของจีนต่อความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ

การตอบรับข้อเรียกร้องจากจีนของไทยในกรณีการส่งตัวผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ ได้ก่อให้เกิดแรงสั่นสะเทือนต่อความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ ในหลายมิติ ทั้งในด้านภาพลักษณ์ พันธกรณีระหว่างประเทศ และความเชื่อมั่นทางการเมือง สหรัฐฯ มองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการเพิกเฉยต่อหลักการสิทธิมนุษยชนที่เป็นหัวใจสำคัญของนโยบายต่างประเทศของตน ส่งผลให้เกิดการคว่ำบาตรเชิงสัญลักษณ์ เช่น การระงับโครงการความร่วมมือบางอย่าง หรือชะลอการเจรจาในประเด็นสำคัญ เช่น ความมั่นคงทางไซเบอร์และการต่อต้านการค้ามนุษย์

ในระดับภูมิรัฐศาสตร์ ความตึงเครียดนี้อาจเปิดโอกาสให้ประเทศอื่นในภูมิภาคเข้ามาแย่งชิงบทบาทผู้นำในความร่วมมือกับสหรัฐฯ แทนไทย ในขณะที่ไทยอาจถูกตีตราว่าเป็นประเทศที่ยอมจำนนต่อแรงกดดันจากจีน ความไม่สมดุลนี้หากดำเนินต่อเนื่องอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของไทยในเวทีระหว่างประเทศ และลดทอนอำนาจต่อรองของไทยในอนาคต

จากกรณีที่ทางการสหรัฐฯ ออกมาประณามประเทศไทยและใช้มาตรการคว่ำบาตรวีซ่าเจ้าหน้าที่ไทยปมส่งตัวชาวอุยกูร์ 40 คนกลับประเทศจีน เมื่อวันที่ 17 มี.ค. 68 เหมา หิง โฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ออกมาแถลงปกป้องไทย โดยมีประเด็นสำคัญ จากกรณีที่สหรัฐฯ ออกมามาตรการคว่ำบาตรวีซ่าเจ้าหน้าที่ไทย

สืบเนื่องจากการที่ไทยส่งตัวชาวอุยกูร์ 40 คนกลับไปยังประเทศจีน เหตุการณ์นี้ได้จุดประเด็นความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และจีน โดยมีประเทศไทยอยู่ตรงกลาง **จีนได้แสดงท่าทีปกป้องประเทศไทยอย่างชัดเจน** โดยโฆษกกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ออกมาแถลงสนับสนุนการกระทำของไทย โดยยืนยันว่าการส่งตัวชาวอุยกูร์ดังกล่าวเป็นการดำเนินการตามกฎหมาย และวิพากษ์วิจารณ์สหรัฐฯ ที่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของทั้งสองประเทศ ประเด็นสำคัญที่จีนยกขึ้นมามีดังนี้ **การปกป้องอธิปไตย** จีนยืนยันว่าการดำเนินการของไทยเป็นไปตามกฎหมายภายในและระหว่างประเทศ และสหรัฐฯ ไม่มีสิทธิ์แทรกแซง จีนมองว่าประเด็นอุยกูร์เป็นเรื่องภายในประเทศจีน การที่สหรัฐฯ เข้ามาแทรกแซงจึงเป็นการละเมิดอธิปไตย **สถานะของชาวอุยกูร์** จีนยืนยันว่าชาวอุยกูร์กลุ่มนี้เป็นพลเมืองจีนที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย และรัฐบาลจีนมีหน้าที่ต้องนำพวกเขากลับประเทศ **การตอบโต้สหรัฐฯ** จีนวิจารณ์สหรัฐฯ ว่าใช้มาตรฐานสองชั้นในเรื่องการเนรเทศผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย จีนประณามมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ และปฏิเสธข้อกล่าวหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในซินเจียง **ความร่วมมือระหว่างประเทศ** จีนเน้นย้ำความสำคัญของความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ และยืนยันว่าจะกระชับความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ต่อไป การที่จีนออกมาปกป้องไทยในครั้งนี้ สามารถวิเคราะห์ได้จากปัจจัยหลายประการ เช่น ความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นระหว่างไทย-จีน ผลประโยชน์ร่วมกันในการรักษาความมั่นคงในภูมิภาค และการแสดงจุดยืนต่อต้านการแทรกแซงจากชาติตะวันตก อย่างไรก็ตาม ประเด็นอุยกูร์เป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนและมีหลายมุมมอง การตัดสินใจของไทยในครั้งนี้อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในอนาคต

แนวโน้มในอนาคต

ในระยะยาว ไทยจะต้องเผชิญกับแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นในการวางตำแหน่งเชิงนโยบายที่ชัดเจนขึ้นต่อประเด็นสิทธิมนุษยชน หากยังดำเนินท่าทีแบบ "เป็นกลางอย่างระมัดระวัง" อาจเสี่ยงต่อการถูกประชาคมโลกมองว่าไม่ยืนหยัดต่อหลักการ ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับจีนอาจก่อให้เกิดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจมากเกินไป ซึ่งจะจำกัดอิสรภาพทางการทูตของไทยในระยะยาว

แนวโน้มหนึ่งที่น่าจะเกิดขึ้นคือ การที่ไทยจะต้องปรับกลยุทธ์ในการสร้างพันธมิตรใหม่ในเวทีพหุภาคี เช่น การขยายบทบาทในกรอบอาเซียน หรือการหาความร่วมมือในระดับทวิภาคีกับยุโรป หรือแคนาดา เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาหาอำนาจเพียงสองฝ่าย การพัฒนาแนวทางการทูตแบบยืดหยุ่นและมีหลักการ จะเป็นสิ่งจำเป็นต่อความมั่นคงทางยุทธศาสตร์และภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีโลก

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วิกฤตอุยกูร์เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของนโยบายต่างประเทศในยุคที่การเมืองระหว่างประเทศมีพลวัตสูง ไทยในฐานะประเทศที่มีบทบาททางภูมิรัฐศาสตร์สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่ยืดหยุ่นและสมดุลระหว่างมหาอำนาจ ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละทิ้งหลักสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีโลกต่อไป

พ.อ.หญิง จันทิรา นาคบุญนำ

อจ.กก.กกม.สมย.วทบ.

เอกสารอ้างอิง

1. บีบีซีไทย. (2567, 14 กุมภาพันธ์). สหรัฐฯ กังวลไทยส่งตัวอุยกูร์กลับจีน อาจละเมิดสิทธิมนุษยชน. เข้าถึงจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/ck0v7vq5m0zo>
2. องค์การนิรโทษกรรมสากล. (2566). รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจีนประจำปี 2023. กรุงเทพฯ: Amnesty International Thailand.
3. ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ). (2565). รายงานพิเศษ: เบื้องหลังไทยส่งชาวอุยกูร์กลับจีน. เข้าถึงจาก <https://www.tcijthai.com>
4. พิทยะ นนทนาคร. (2564). “ไทยกับแรงกดดันด้านสิทธิมนุษยชนในเวทีโลก.” *วารสารความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*, 15(2), 45-67.
5. ช่าง PPTVHD36 หัวข้อข่าว จีนแถลงปกป้องไทย หลังถูกสหรัฐฯ ประณาม-จำกัดวีซ่าเพราะส่งตัว 40 อุยกูร์ สืบค้นได้จาก <https://www.msn.com/> สืบค้นเมื่อ 20 มี.ค. 68